אידי ואידי כדרכה בעינן אלא שלח רב כהנא משמיה דרבי יוחנן ^אאינו חייב עד שיבעול כדרכה ויוציא שם רע בכדרכה: **מתני'** ^בהאב זכאי בבתו בקידושיה בכסף בשטר ובביאה ^גוזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ^דובהפרת נדריה ^הומקבל את גיטה ^וואינו אוכל פירות בחייה נשאת יתר עליו הבעל ^זשאוכל פירות בחייה ^חוחייב במזונותיה ובפרקונה וקבורתה רבי יהודה אומר ^טאפי' עני שבישראל לא יפחות משני חלילין ומקוננת: **גמ'** ^יבכסף מנלן אמר רב יהודה אמר קרא ¹ויצאה חנם אין כסף לאדון זה ויש כסף לאדון אחר ומנו אביה ואימא לדידה השתא אביה מקבל קידושיה דכתיב ²את בתי נתתי לאיש הזה איהי שקלא כספא ואימא הני מילי קטנה דלית לה יד אבל נערה דאית לה יד איהי תקדש נפשה ואיהי תשקול כספא אמר קרא ³בנעוריה בית אביה כל שבח נעורים לאביה ואלא הא דא"ר הונא אמר רב ^כמנין שמעשה הבת לאביה שנאמר ⁴וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה למה לי תיפוק ליה מבנעוריה בית אביה אלא ההוא בהפרת נדרים הוא דכתיב וכ"ת נילף מינה ^לממונא מאיסורא לא ילפינן וכ"ת נילף מקנסא ממונא מקנסא לא ילפינן וכ"ת נילף מבושת ופגם שאני בושת ופגם דאביה נמי שייך ביה אלא מסתברא דכי ממעט רחמנא יציאה דכוותה קא ממעט והא לא דמיא הא יציאה להא יציאה התם גבי אדון נפקא לה מרשותיה לגמרי יציאה דאב אכתי מחסרא מסירה לחופה מהפרת נדרים מיהא נפקא לה מרשותיה דתנן ^מנערה המאורסה אביה ובעלה מפירין לה נדריה: שטר וביאה: מנא לן אמר קרא ⁵והיתה לאיש אחר ^נאיתקוש הוויות להדדי: זכאי במציאתה:

משום

אידי ואידי כדרכה בעינן. כיון דאמר דברים ככתבן היאך אתה קורא לא מצאתי לה בתולים אלא אם כן אמר בעלתיה כדרכה ומצאתיה בעולה: **מתני' האב זכאי בבתו.** בקטנות ובנערות: **בקידושיה בכסף.** שכסף קידושיה שלו: **ובשטר.** שאם קבל שטר אירוסין עליה הרי זו מקודשת: **בביאה.** רשאי למוסרה לביאה לשם קידושין: **ומקבל את גיטה.** אם נתגרשה מן האירוסין וקודם שבגרה אבל בגרה או ניסת שוב אין לו רשות בה: **ואינו אוכל פירות בחייה.** אם נפלו לה קרקעות בירושה מבית אמה אין אביה אוכל פירותיהן אלא עושין לה סגולה: **בחייה.** אלא אם כן מתה והוא יורשה: **יתר עליו הבעל.** שהוא זוכה גם בכל השנויים למעלה ואוכל פירות מנכסים שנפלו לה בירושה משניסת לו: **וחייב במזונותיה ובפרקונה.** אם נשבית שהוא תנאי ב"ד כדתנן במתני' [מז:]: **בקבורתה.** דאמרינן לקמן קבורתה תחת כתובתה שהכניסה לו מבית אביה והוא יורשה במיתתה: **משני חלילין.** להספד. קלמיל"ש: **גמ' בכסף מנלן.** דכסף קידושיה לאביה: **אין כסף.** באמה העבריה כתיב ובקידושין (ד) פריך האי מבעי ליה לגופיה: **אין כסף לאדון זה.** בצאתה מרשותו בסימני נערות כדילפינן בקידושין (ד) דביוצאה בסימנים משתעי קרא: **אבל יש כסף לאדון אחר.** כשיוצאה מרשותו: **ומנו אב.** שאין אדון לבת ישראל אלא אביה חוץ מזה שנמכרה לו: **ואימא לדידה הוי.** וקרא כי אתא לאשמועינן אתא שהיא נקנית לבעל בקדושי כסף והכי תדרשיה אין כסף ביציאה זו אבל יש כסף ביציאה אחרת ולעולם דידה הוי: **ואימא הני מילי.** דאמרה תורה את בתי נתתי שבידו נתינתה: **קטנה דלית לה יד.** לקדש עצמה. ואע"ג דגבי מוציא שם רע כתיב והיא נערה הוה דלמא הכי קאמר את בתי נתתי בקטנותה ועתה נערה: **אלא היא בהפרת נדרים כתיב.** מסקנא דקושיא היא ולא שינויא הוא: **וכי תימא נילף.** כסף קידושיה מקנסה שזיכתה תורה לאב: **מבושת ופגם.** דאמרינן באלו נערות (לעיל מ:) שהוא של אב: **שייך בה.** בידו ליטול ממון ולביישה בבושת זה למוסרה לביאת קידושין למנוול ולמוכה שחין: **אלא.** כי פרכת אימא לדידה הכי תשני מסתברא כי קא ממעט קרא יציאתה מרשות אב בקידושין מתורת יציאתה מרשות אדון בסימנין: **יציאה דכוותה קא ממעט.** מה כסף דיציאת אדון אי הוה התם כסף דאדון שהיא יוצאה ממנו בעי מהוי בפדיון גרעונה דמגרעת עמו ויוצאה והמותר נותנת לו אף כי קאמר נמי יש כסף ביציאה אחרת דאדון שהיא יוצאה ממנו בעי למהוי ולא לדידה ואי אמרת לדידה הוה לא קא ממעט יציאה דכוותה כך מפורש בשאלתות דרב אחאי גאון (ו). ולאי שמעתי יציאה דכוותה קא ממעט מה התם נערה אף הכא נערה וקשיא לי אכתי אימא לדידה ובמסכת קדושין פירשתיה בלשון שמועתי ובקושי: **והא לא דמיא.** יציאה דקדושין ליציאת אמה העבריה ולא יציאה דכוותה היא: **אכתי מיחסרא מסירה לחופה.** ועדיין היא ברשות האב לירושתה ולמעשה ידיה: **נפקא לה מרשותיה.** דעד עכשיו היה מיפר לבדו ועתה מיפר בשותפות עם בעלה: **בשטר וביאה מנלן.** דכיל אביה לקדשה ולמוסרה על כרחה: **איתקוש הוויות להדדי.** מה כסף ברשות אביה אף קידושי שטר וביאה ביד אביה. וקידושי שטר וביאה למקדשת נהו ילפינן בקידושין (ד):

משום

ואימא לדידה. תימה היכי מצי למימר שיהא שלה הא אמרינן בפרק קמא דקידושין (דף ד:) ואצטריך למכתב כי יקח ואצטריך למכתב ויצאה חנם דאי כתב רחמנא כי יקח הוי אמינא כספא דידה הוי כתב רחמנא ויצאה חנם ואומר ר"י דהתם לפי מסקנא דשמעתין קאמר דאמר יציאה דכוותה קא ממעט אבל אי לאו היה שום משמעות מויצאה חנם שיהא של אב מייתורא לא הוה אמרינן שיהא שלו: **השתא** אביה מקבל קידושיה דכתיב את בתי נתתי וגו'. תימה למאי דסלקא דעתין השתא אמאי איצטריך ויצאה חנם דמקדשה בכסף שמעינן מכי יקח ומאת בתי שמעינן לה דלא הוי לדידה:

ואימא הני מילי קטנה. ואע"ג דקרא בבת עונשין איירי ה"ק בתי נתתי כשהיתה קטנה וא"ת הא לקטנה לא איצטריך קרא השתא זכוני מזכין לה כסף קידושיה מיבעיא דבכה"ג קאמר בסמוך גבי מעשה ידיה וי"ל דגבי מעשה ידיה קאמר שפיר דכיון שיש לו כח למכור מעשה ידיה לאחר פשיטא שהם שלו אבל מה ענין קידושין אצל מכירה אע"ג דיכול האדון לייעדה בכסף קנייתה היינו משום דגזירת הכתוב הוא דיכול לייעדה בכסף קנייתה אבל שאר קידושין אימא דאין האב זוכה בהן כלום ועי"ל דאמעשה ידיה פשיטא ליה שהם שלו כל זמן שיכול למוכרה דהיינו עד נערות אבל משום דמצי מזכה לה עד נערות לא שמעינן שיהא שלו כסף קידושין שהיא מתקדשת בו לעולם ועוד דאת בתי נתתי אינו מיותר ואיצטריך אפילו לקטנה דאיצטריך לאשמעינן דאב נאמן לאסור את בתו (ו) ולפי המסקנא ע"כ לא אתא אלא להכי והא דדרשינן השתא אביה מקבל קידושיה היינו מפשטיה דקרא:

ממונא מאיסורא לא ילפינן. וא"ת נילף מהפרת נדרים דאביה יכול לקדשה דהיינו איסורא מאיסורא וממילא שמעינן דכספא דאביה הוי כדאמר לעיל השתא אביה מקבל קידושיה איהי שקלה כספא וי"ל דאיסורא דאית ביה ממונא מאיסורא דלית ביה ממונא לא ילפי':

יציאה דכוותה קא ממעט. פי' בקונטרס בלשון שני וכן פירש רבינו חננאל דכוותה היינו מה התם בנערה אף הכא נמי להאי אדון מרבינן כסף בנערה ואין נראה דאכתי תקשי ואימא לדידה אלא פירוש הקונטרס עיקר והשתא כיון דשמעינן מהאי קרא דכספא דאביה הוי סברא הוא דאיהו נמי מקבל דהשתא אביה שקיל כסף קדושיה ואיהי תקדוש נפשה:

לענין הפרת נדרים נפקא לה מרשותו. הכי נמי הוה מצי למימר דלענין אכילת תרומה נפקא לה מרשותו דאם בת כהן לישראל היא אינה אוכלת בתרומה כדאמרינן ביש מותרות (יבמות דף פז. ושם) אלא ניחא ליה למנקט הפרת נדרים שהפסיד כחו שהיה לו בה להפר נדריה דומיא דיציאת אדון שמפסיד מעשה ידיה:

זכאי במציאתה משום איבה. מדאורייתא ליכא למילף שתהא מציאתה לאביה כמו שקידושיה לאביה דשאני קידושין דלא קטרחא בהו כלל אבל מציאתה דקטרחא להגביה מציאתה וכה"ג עביד צריכותא בריש קידושין (דף ד:) דלא גמרינן מעשה ידיה מקידושיה דלא קא טרחא בהו כלל ואם תאמר נילף מתרווייהו דהשתא ומה הנך דמחמת גופא קא אתו הוי דאב מציאה לכ"ש וי"ל דמה להנך שהאב נפסד על ידיהן דעל ידי קידושין היא מפקעת עצמה ממנו ומעשה ידיה משום דקא מיתזנא מיניה כדאמרינן בריש קידושין (ג"ז שם):

משום

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ג מהל' נערה בתולה הל' [illegible] סמג עשין [illegible] טוש"ע [illegible] סי' קעז:

לג ב מיי' פ"ג מהל' אישות הלכה יא ופ"ד מהל' עבדים [illegible] סמג עשין [illegible] טוש"ע אה"ע סי' לז סעיף א וטוש"ע ח"מ סי' [illegible]:

לד ג מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' [illegible] סמג לאוין [illegible] טוש"ע יו"ד סי' רלד סעיף [illegible]:

לה ד מיי' פ"ג מהל' גירושין הל' [illegible] סמג עשין [illegible] טוש"ע אה"ע סי' [illegible] סעיף ד:

לו ה מיי' פ"ג מהל' אישות הל' [illegible] טוש"ע אה"ע סי' [illegible]:

לז ו מיי' פי"ב מהל' אישות הל' [illegible] סמג עשין [illegible] טוש"ע אה"ע סי' [illegible]:

לח ז מיי' פי"ב [illegible] סמג [illegible] טוש"ע [illegible]:

תוספות רי"ד

מתני' האב זכאי בבתו בקידושיה בכסף בשטר ובביאה. פי' האב זכאי לקדש את בתו בעודה קטנה או נערה בין בכסף בין בשטר. כי' כותב לו על הנייר בתך מקודשת לי והאב מקבל השטר ממנו ומקנה אותה לו בין [illegible] וכן מקבל הכסף ממנו ומקנה אותה לו [illegible] ביאה יכול למוסרה לו לבא עליה לשם נשואין, ובפ"ק דקידושין מפרש להו [illegible] משדה עפרון שטר [illegible] יציאה להויה ביאה [illegible] במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה [illegible] ומקבל את גיטה [illegible] אם נתגרשה מן האירוסין [illegible] נערה קטנה או נערה [illegible] אין לו רשות בה. ואינו אוכל פירות בחייה [illegible] אין אביו אוכל פירותיהן אלא עושה [illegible] נשאת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות נכסיה בחייה [illegible] זוכה במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה [illegible] אין כסף לאדון זה [illegible] ומנין שהבת [illegible] אב ברשות אב לאחתה לכל [illegible] שיתפרוע [illegible] קידושין דכתיב ויצאה חנם אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר וכו' ואב. פי' ממשמע שנאמר ויצאה חנם איני יודע שאין כסף ומת"ל אין כסף וקרא יתירה הוא לדרשא אתא אין כסף לאדון זה פי' שהמוכר את בתו קטנה יוצאה בסימנים וכשתצא מרבה אינה נותנת לו כסף, אבל יש כסף לאדון אחר דכי נפקא מרשות אב לרשות בעל אית ליה כסף קידושין: ובמעשה ידיה מנלן אמר ר"ה א"ר מניין למעשה הבת שהן לאביה שנא' וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת מעשה ידיה לאביה פי' מלאכה דהוא יתר קדריש:

מסורת הש"ס

א) קידושין ג: ד. לקמן סה:, ב) [נדה מז.], ג) [קידושין ג:] כל הסוגיא ע"ש, ד) לעיל מ: קידושין ג:, [לקמן מז.], ה) [ברכות יט: וש"נ], ו) נדרים סט. עד: יבמות כט: לעיל לב. קידושין ד: ז) [לקמן עד.], קידושין ט:, ח) [דף ד.], ט) [שם], י) [פ' משפטים סי' מט], כ) [דף ד: ולעיל], ל) לעיל כב.

תורה אור השלם

1. וְאִם שְׁלָשׁ אֵלֶּה לֹא יַעֲשֶׂה לָהּ וְיָצְאָה חִנָּם אֵין כָּסֶף: שמות כא יא
2. וְאָמַר אֲבִי הַנַּעֲרָ אֶל הַזְּקֵנִים אֶת בִּתִּי נָתַתִּי לָאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׂנָאֶהָ: דברים כב טז
3. אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אָב לְבִתּוֹ בִּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ: במדבר ל יז
4. וְכִי יִמְכֹּר אִישׁ אֶת בִּתּוֹ לְאָמָה לֹא תֵצֵא כְּצֵאת הָעֲבָדִים: שמות כא ז
5. וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ אַחֵר: דברים כד ב

לעזי רש"י

קלמיל"ש. חלילים (כלי-נגינה).

מוסף רש"י

האב זכאי בבתו בקידושיה. שהכסף יהיה שלו והוא מקבל השטר והוא מוסרה לביאה על כרחה לשם קידושין בעודה נערה (קידושין ג:). ויצאה חנם. גבי אמה העבריה כתיב שהיא יוצאה מרשות אדון בסימני נערות ומלי (ומיתרא) ויצאה חנם, ולא בעי אין כסף, אלא למידרש ביה אין כסף לאדון זה שיוצאה ממנו, אבל יש כסף לאדון אחר. כשיוצאה ממנו (שם). ואימא לדידה. הוי האי כסף, דהא לא כתיב אין לו כסף, דתידוק מינה אלא אין כסף לאדון זה וכו', אלא כסף דוקא מינה אין כסף ביציאה זו אבל יש כסף ביציאה אחרת ולעולם לדידה הוי (שם). ואימא הני מילי. [illegible] קטנה, דלית לה יד לקבלם, דלאו בת דעה היא, ואע"ג דקרא במוציא שם רע בנערה כתיב, דכתיב ונתנו לאבי הנערה, לעולם דקדשה ניהליה בקטנותה (שם). אבל נערה דאית לה יד. דאית ליה שתי שערות גדולה לכל דבר, לכל עונשין ולממון, שמקחה מקח וממכרה ממכר, איהי תקדיש נפשה כו' (שם). בנעוריה בית אביה. הרי דריש ליה לכך שכל נעורים שבח לאביה הוא, דכל שבח הבא לאביה הוא (שם). לאמה. קרא יתירא הוא ודרים ליה בתו הרי היא לו כאמה, ובנתו נערה לאשמעינן דלאו בקטנה לא איצטריך, השתא זכוני מזכין לה מעשה ידיה מבעיא (שם). תיפוק ליה מבנעוריה. אי מיניה הוי מצי למילף, אלא על כרחך מדלא יליף מהתם שמעינן מינה לא לבכת נעורים אתיא דלגופיה אצטריך גבי נדרים דקאי צלייהו (שם). וכי תימא נילף מינה. ממון מנדרים (שם). וכי תימא נילף מקנסא. כסף קידושיה מכסף קנסה, שאונס ופיתוי לאביה חמשים כסף (שם). ממונא מקנסא לא ילפינן. שהקנס כולו חדוש ומחדוש לא גמרינן ולאכתי קידושיה מנלן דלאביה הוי (שם). מבושת ופגם. דקיימא לן (לעיל מ.) שהמאנס נותן בושת ופגם לאב והנהו לאו קנסא נינהו (שם). דאביה נמי שייך בה. שיש לו דין חלק בה, שיש בידו לביישה ולפוגמה בשביל ממון שיתנו לו, דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין, דכ"יל לה בושת ופגם, ולהם זה שבא עליה מחסר ממון זה שזילזלה ולא יקפצו עליה תובעין (שם). אלא. לעולם מקרא קמא דאין כסף לאדון זה נפקא, והקשית לך ואימא לדידה, מסתברא. דלאביה, דכי קממעט יציאת אירוסין מדין יציאת אמה העבריה ובא לומר כל: אין כסף אבל ביציאת אירוסין יש כסף, יציאה דכוותה קא ממעט. יציאת אירוסין דומיא דיציאת אמה קא ממעט מדין אמה ולמימר דיש כסף בה, ומה יציאת אמה העבריה אין כסף לאדון דנפקא מרשותיה קאמר קרא, אף מישנו דיש כסף דקא דייק ליציאת אי: ישנו יש כסף למי שיוצאה הימנו קאמר והיינו אב (שם). והא לא דמיא. יציאת אירוסין ליציאת אמה, והיכי קאמרת דיציאת אירוסין אתי למעוטי, הא לאו דכוותה היא, דאכתי לא נפקה מרשותיה דאב למעשה ידיה ולירושתה עד שתכנס לחופה (שם). בהפרת נדרים מיהא נפקא ליה מרשותיה. שאינו יכול להפר לבדו (שם). אביה ובעלה מפירין לה נדריה. ואינו מופר עד שיפרו שניהם (לעיל עא.). איתקוש הוויות להדדי. והיתה לאיש אחר (דברים כד) כל הויות קידושין כמשמע, כסף ושטר וביאה (לקמן עד.).